

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Препис

РЕШЕНИЕ № 260

от 4 април 2024 година

**ЗА ПРИЕМАНЕ НА ГОДИШЕН ПЛАН ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАННОТО ДЕТСКО РАЗВИТИЕ
ЗА 2024 Г.**

На основание чл. 8, ал. 3 във връзка с чл. 6, ал. 3 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, приет с Постановление № 279 на Министерския съвет от 2009 г.

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

РЕШИ:

Приема Годишния план за насърчаване на ранното детско развитие за 2024 г. съгласно приложението.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Николай Денков

**ЗА ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Росен Кожухаров**

Приложение

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие за 2024 г.

Съдържание

1. Въведение	3
1.1. Контекст на създаване на Плана	3
1.2. Какво е ранното детско развитие?.....	4
2. Области на въздействие	5
2.1. Здраве и хранене	5
2.2. Ранно учене, образование и грижи в ранна детска възраст	5
2.3. Закрила на детето, сигурност и безопасност	6
2.4. Социална закрила и подкрепа за родителството	7
2.5. Ранна детска интервенция.....	7
3. Мониторинг и оценка	8
4. План за действие за 2024 г.	9

1. Въведение

1.1. Контекст на създаване на Плана

Разработването на Годишен план за 2024 г. за насърчаване на ранното детско развитие чрез осигуряване на достъп до социални, образователни, здравни и интегрирани услуги, с цел намаляване на отрицателните тенденции в детската бедност и повишаване качеството на живот на децата в ранна възраст („План 2024“) е част от дейностите, заложи в работата на постоянната Междуведомствена работна група за планиране и координиране на политиките за ранно детско развитие, сформирана със Заповед на министър-председателя на Република България.

План 2024 е първият национален документ, фокусиран изцяло върху насърчаването на ранното детско развитие. В контекста на съществуващите други документи, които съдържат приоритети, свързани с този етап на детското развитие, планът има за цел да:

- Събере и структурира информация за текущи и планирани дейности в сферата на ранното детско развитие, които ще се изпълняват през 2024 г. от ресорните министерства и институции;
- Въведе механизми за тематично групиране и проследяване на заложените дейности, според международно признати категории в сферата на ранното детско развитие;
- Положи начална рамка за структурирано проследяване на резултатите в тази област, и набиране на нужните данни за това;
- Опише минимален пакет от дейности, нужни за промяна на подхода, управлението и взимането на решения по отношение на политиките за насърчаване на ранното детско развитие;
- Допринесе за интегриране към политиките в сферата на ранното детско развитие с националните правила за стратегическо планиране.

Други стратегически документи, които адресират конкретни аспекти от ранното детско развитие са:

- ✓ План за действие в изпълнение на Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета за създаване на Европейска гаранция за детето (2030), приет през 2022 г. В него са заложи широк спектър от мерки на национално, регионално и местно ниво в областта на различните секторни политики – образование, здравеопазване, социални услуги, жилищно настаняване и т.н. Съществен фокус в Плана е поставен и върху разширяването на мрежата от услуги за ранно детско развитие, насочени към превенция на риска, ранна интервенция и подкрепа в семейна среда, осигуряване на патронажна грижа за бременни жени и семейства с малки деца, подобряване на взаимодействието и координацията между здравната, образователната и социалната системи, включително повишаване на капацитета на специалистите, работещи с деца и семейства. Планът за действие поставя сериозен акцент върху повишаването на информираността на родителите за важността на предоставяните услуги и

програми и тяхното овластяване. Разработен е и първият оперативен план за периода 2023-2024 г., който включва конкретни мерки, отговорни институции и срокове за периода 2023-24 г.

- ✓ Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 - 2030), приета през 2021 г. и план за нейното изпълнение. В рамката има отделно обособена област „Ранно детско развитие“, която обхваща политики в сферата на услугите за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ).
- ✓ Национална стратегия за детско и юношеско здраве и педиатрична грижа 2030, приета през 2023 г., и план за действие за нейното изпълнение. Те обхващат политики в сферата на детското здравеопазване и съдържат мерки, насочени към ранната детска интервенция за деца с увреждания и затруднения в развитието. Националната програма за подобряване на майчиното и детско здраве 2021 - 2030 и плановете за действие към нея също съдържат мерки и дейности в сферата на детското здраве и развитие.

1.2. Какво е ранното детско развитие?

Ранното детство, дефинирано от Комитета по правата на детето на ООН като периода от раждането до постъпването в начално образование, се определя като **най-важния период от развитието на човека**. Цялостното и хармонично развитие на детето през този период във всички основни области – физическо, емоционално, социално, когнитивно и речево развитие – се насърчава чрез прилагане и усъвършенстване на специфични и ефективни подходи на грижа и учене, в контекста на оптимално взаимодействие с родителите, близките възрастни и специалистите в услуги за ОГРДВ, други услуги и представители на други обществени сфери.

Осигуряването на стимулираща и подкрепяща среда за децата и техните семейства в този период оказва съществено влияние върху цялостното развитие и успех на по-късен етап. Именно затова инвестициите в грижата за децата в ранна възраст са ключова предпоставка за осигуряване на възможности за най-добър старт в живота на всички деца, за развитие на техния пълен потенциал и насърчаване на пълноценното им личностно израстване.

Политиките за ранно детско развитие имат многосекторен характер и обхващат най-вече здравния, образователния и социалния сектор. Основният им фокус е прилагането на комплексен и интегриран подход в грижите за децата и развитие на интегрирани услуги за подкрепа на децата в ранна възраст и техните родители и семейства, с цел осигуряване правото на всяко дете да живее в семейна среда и предоставяне на достъп до качествени грижи и услуги според индивидуалните му потребности. Политиките за насърчаване на ранното детско развитие са насочени както към домашната среда и средата в услугите в здравната, образователната и социалната сфера, така и към обществените нагласи и информированост.

2. Области на въздействие

Планът е структуриран в 5 области на въздействие, които се основават на международните добри практики, включително очертаните сфери в Рамката за пълноценна грижа на СЗО, УНИЦЕФ и Световна банка, Европейската рамка за висококачествени услуги за образование и грижа в ранна детска възраст, както и върху нуждите на българския национален контекст. Планът не приоритизира темите една спрямо друга, а използва областите на въздействие с цел групиране и съпоставяне на мерките и дейностите. Темите за подкрепата на родителството и ранната детска интервенция са сравнително нови за българския контекст, но тяхната важност предполага обособяването им в отделни области на въздействие.

2.1. Здраве и хранене

Насърчаването на ранното детско развитие започва преди раждането, тъй като връзката между здравословната бременност и доброто развитие на плода, а след раждането – на бебето, е добре установена в научен план. Добрата пренатална грижа е предпоставка както за превенция на усложнения по време на раждането и неонаталния период, така и на развиването на различни нарушения в развитието. Тя също така полага основите на изграждането на капацитета на бъдещите родители за здравословни практики след раждането на бебето, оптимално хранене, качествени взаимодействия и грижи. Политиките, насочени към периода преди и по време на бременността, подобряват физическото и психическото здраве на бъдещите родители и намаляват рисковете техните деца да се родят преждевременно, с ниско тегло при раждане, вродени увреждания или други състояния, свързани с раждането, които биха могли да попречат на оптималното развитие.

Доброто здраве на малкото дете е основополагащо за здравето и развитието му през целия живот. То е резултат от ефективното наблюдение на физическото и емоционалното състояние на детето, посрещане на ежедневните му нужди, спазване на хигиенни практики, които минимизират инфекциите, използване на профилактични и превантивни здравни услуги, и условия за подходящо лечение на детски заболявания когато такива се проявят. То е също така пряко свързано с адекватното хранене в детска възраст. Бебетата процъфтяват при изключително кърмене от раждането до 6-месечна възраст, след което се нуждаят от допълващи храни, които са достатъчно чести и разнообразни, и които съдържат микроелементите, от които се нуждаят за бързия растеж на тялото и мозъка си. Когато ежедневната диета на децата не поддържа здравословен растеж, са налице рискове от недохранване или затлъстяване, които оказват сериозни и дълготрайни вреди върху детското здраве. Безопасността на храните и хранителната сигурност на семейството също са от съществено значение за адекватното хранене.

2.2. Ранно учене, образование и грижи в ранна детска възраст

Съществен елемент от политиките за насърчаване на ранното детско развитие са услугите за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ). Европейската комисия дефинира термина ОГРДВ по следния начин: „всяка регулирана дейност, която

предоставя образование и грижа за деца от момента на тяхното раждане до задължителната възраст за училищно обучение, независимо от обстановката, финансирането, работното време или съдържанието на програмата и включва институционализирана или семейно-базирана дневна грижа; частна или финансирана публично; предучилищна или подготвителна подкрепа.“ Възприетото и използвано в глобалното публично пространство понятие „образование“ и по отношение на ранните възрастови периоди, се разбира като процес и резултат при овладяването на представи, умения и отношения, който включва обучението и възпитанието с техните познавателни и социално-личностни компоненти, предполага усвояването на опит и трансформирането му в личностно-значим смисъл за малкото дете. Грижата се определя като действия на възрастните, насочени към удовлетворяване на ежедневните актуални потребности на детето, като осъществяване на подкрепа и съдействие в неговите активности, като организиране на позитивна среда, стимулираща неговото развитие. Подходът към интегриране на образованието и грижите в ранното детство означава най-малкото, равнопоставено оценяване на тяхната значимост, както и покриването на целия спектър от потребности на детето — познавателни, емоционални, социални, речеви и физически.

Осигуряване на възможности за ранно учене в домашна среда също е от основно значение за развитието на детето. Родителите и полагащите грижа лица осигуряват основата за ранно учене, когато са чувствителни, отзивчиви, предсказуеми и любящи, като по този начин те улесняват ранното социално и емоционално развитие на детето, насърчават сигурната емоционална привързаност и помагат на детето си да учи. Развиването на уменията на родителите и полагащите грижи лица за насърчаване на ранното учене са задача на всички специалисти, които имат досег до тях от здравния, образователния и социалния сектор.

2.3. Закрила на детето, сигурност и безопасност

Всички форми на насилие срещу децата в ранното детство могат да имат силни, дълготрайни негативни ефекти върху мозъчното развитие, психичното здраве, поведението, и нагласите към водене на здравословен начин на живот. Домашното насилие е тясно свързано и с влошено психично здраве и постнатална депресия на майката. Предотвратяването на всички форми на насилие и negliжиране на деца е от решаващо значение за подобряване на тяхното развитие в ранна детска възраст, и полагане на основите за здраве и благополучие през целия живот. Политиките в тази област са насочени както към адресиране на негативните последици и осигуряване на мерки за закрила на детето, така и към превенция и повишаване на капацитета на родителите за полагане на отзивчиви грижи и ненасилствени подходи на възпитание и дисциплина.

Осигуряването на сигурна и безопасна среда за децата в ранна възраст, в която потенциалните опасности са сведени до минимум, е предпоставка за насърчаването на тяхното здраве, физическо и емоционално благосъстояние. Създаването на сигурна и безопасна среда включва превенция на травми, инциденти и злополуки, осигуряване

на чиста околна среда, безопасно транспортиране на деца, и най-вече - адекватен надзор от възрастен и поетапно обучение на децата как да се предпазват и да имат безопасни взаимодействия с другите.

2.4. Социална закрила и подкрепа за родителството

За семействата е много трудно да осигурят пълноценни грижи за децата си, когато живеят в крайна бедност. Ранното детско развитие се влияе силно от бедността и социалното изключване, които често водят до натрупване и на други рискови фактори, като домашно насилие, злоупотреба с вещества и влошено психично здраве, което може да подкопае способността на семействата да насърчават развитието на своите деца. Защитата и подкрепата на семействата и лицата, които се грижат за тях зависи от устойчивостта на общностите и системите, а тази устойчивост от своя страна е резултат от координирани действия между различните сектори и нива на управление, както национални, така и местни.

Родителите са най-важните хора за детето в периода на ранното детство и е от основно значение те да бъдат подкрепени в осигуряването на пълноценни и отзивчиви грижи. Родителите са най-способни да го правят когато те самите имат необходимите знания и умения, когато живеят в сигурна среда, която им осигурява стабилност в социално-икономически план, и когато са сред общности, които ги подкрепят в родителската им роля.

2.5. Ранна детска интервенция

Услугите за ранна детска интервенция (РДИ) целят да посрещнат нуждите от подпомагане на развитието на деца в ранна възраст, които имат затруднения в различните сфери на развитието (физическо, когнитивно, социално, емоционално и пр.) или са с диагностицирано състояние, при което има висока вероятност да се получи забавяне на развитието. Световната здравна организация дефинира ранната детска интервенция като систематичен и планиран подход за подпомагане на развитието чрез различни дейности през първите 5 години от живота. РДИ представлява интердисциплинарна, междусекторна и координирана система от индивидуализирани и интензивни услуги за родителите и лицата, които полагат грижи за децата в ранна възраст, които се намират в рискови ситуации, имат затруднения в развитието, увреждания, поведенчески проблеми или нужди за подкрепа на психичното здраве. В българското законодателство в Закона за социалните услуги е дефинирана „ранна интервенция на уврежданията за деца“ като специализирана подкрепа за деца с увреждания и деца в риск от забавяне в развитието до 7-годишна възраст и техните семейства, която включва ранно идентифициране на рисковете за детското здраве и развитие, прилагане на мерки за ранно въздействие с цел подобряване на състоянието и развитието на децата и за изграждане на умения за тяхното отглеждане.

3. Мониторинг и оценка

Настоящият План 2024 ще подлежи на мониторинг, като той ще се осъществява от постоянната Междуведомствена работна група за планиране и координиране на политиките за ранно детско развитие чрез следните механизми:

1) Междинен преглед

Ще бъде извършен бърз междинен преглед на изпълнението на Плана в периода 01-31 юли 2024 г., с цел разглеждане дали всички мерки и дейности са в ход на изпълнение и предприемане на действия ако бъде установено, че при дейностите има забавяне и/или не се очаква да бъдат постигнати. Работната група може да отправи препоръки към отговорните институции относно изпълнението на дейностите.

2) Отчет на изпълнението на Плана

Съвместно с всички отговорни институции, работната група ще подготви и предложи отчет на изпълнението на Плана, който следва да бъде готов до 31.01.2025 г. и да отчита постигането на заложените показатели по всяка от дейностите.

От основно значение за оценяването на напредъка както по Плана е наличието на достоверна информация и данни за децата. В рамките на проект „Ефективни политики за всички деца“, изпълняван от Държавната агенция за закрила на детето с финансиране от ПРЧР 2021-2027 г., през 2024 г. ще стартира работата по разработването на Национална информационна система за деца, с цел събиране на актуална и достоверна информация и данни. Националната информационна система ще подпомогне подобряването на планирането и отчитането на индикаторите и показателите за въздействие на Плана.

4. План за действие за 2024 г.

Мярка	Дейности	Показател/и за отчитане на изпълнение на дейността	Източници и размер на финансиране	Водеща институция/ организация	Партньори
Област на въздействие „Здраве и хранене“					
1.1. Подобряване на пренаталната грижа и осигуряване на достъп до здравни грижи и услуги за бременните и раждащите жени	1.1.1. Разширяване на обхвата на прегледите по програма „Майчино здравеопазване“ на НЗОК чрез повишаване на информираността за важността на профилактичните прегледи и изследвания по време на бременност	Брой АГ специалисти, които работят по програмата; Брой проведени прегледи	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МЗ	НЦОЗА; РЗИ; БЛС; БДАГ; АБА; НЗОК; национални медии
	1.1.2. Разширяване обхвата на прегледите за пренатална грижа на здравнонеосигурени бременни жени чрез изпълнение на приетите изменения и допълнения в Наредба 26 и провеждане на информационна кампания по нея.	Брой прегледи и хоспитализации по Наредба 26	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МЗ, РЗИ	НМЗМ; НСОПЛ; БДАГ; НПО; национални медии
	1.1.3. Информационна кампания за повишаване информираността на гражданите за ползите и рисковете от нормалното раждане и раждането по оперативен механизъм с цел намаляване на нивата на “секцио по желание”.	% раждания по оперативен механизъм	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	АБА, Експертен съвет по АГ, научно дружество по АГ	МЗ; БЛС; БДАГ; БАПЗГ; национални медии
	1.1.4. Осигуряване на условия за неразделяне на майката и детето по	Брой ЛЗБП, осигурили условия за неразделяне на детето от	В рамките на утвърдените	ЛЗБП	МЗ, БЛС съвместно с

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

	време на престоя след раждането или при лечение на детето в болница.	близките му по време на лечение или с майката след раждане	бюджети на лечебните заведения.		БПА, АБА и други медицински дружества общини
1.2. Информирание на населението, с фокус върху децата, младите хора и семействата, по въпросите на ранното детско развитие, репродуктивното здраве и семейното планиране, бременността, раждането, грижите за децата в периода на ранното детство, за насърчаване на здравословен начин на живот и кърменето	1.2.1. Провеждане на информационни кампании и други дейности за повишаване на информираността по отношение на бременността, раждането, грижите за децата в периода на ранното детство, за насърчаване на здравословен начин на живот и кърменето	Брой проведени кампании, информационни срещи, беседи и други инициативи; Бр. обхванати лица	В рамките на утвърдения бюджет на НЦОЗА, РЗИ и МЗ по НППДМЗ 2021-2030 г.	МЗ	НЦОЗА, РЗИ, БАПЗГ, АБА БЛС, НСОПЛБ, БПА и други съсловни организации и медицински дружества,, НПО, медии, Национална мрежа на здравните медиатори
	1.2.2. Разпространение на дигитални програми и приложения, вкл. безплатното и базирано на доказателства приложение за родители Беббо, създадено от УНИЦЕФ и подкрепено от МЗ	Брой достигнати лица	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	УНИЦЕФ, МЗ	Здравни, образователни, социални услуги, НПО, БПА
	1.2.3. Разработване и разпространение на научнообосновани препоръки и здравно-информационни материали за насърчаване на здравословен начин на живот и грижи, съобразени с възрастта на децата	Разработени и разпространени препоръки и здравно-образователни материали, в т.ч. дигитални; Брой достигнати с материалите лица	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МЗ, НЦОЗА, РЗИ	МОН, БЛС, НСОПЛБ, БПА и други медицински дружества и съсловни организации, Национална мрежа на

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

					здравните медиатори, НПО, медии.
1.3. Разширяване обхвата на децата в ранна възраст в профилактични прегледи и първични здравни грижи, в т.ч. и очни прегледи за децата 0-3 г., чрез подобряване на възможностите за достъп.	1.3.1. Анализ на административните пречки пред специалистите педиатри за работа в амбулаторни условия	Изготвен анализ	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	БПА	МЗ
	1.3.2. Експертен диалог за подготовка на необходимите промени за премахване на административните пречки пред педиатрите	Подготвени регулаторни промени	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МЗ	БПА; НСОПЛ
	1.3.3. Информирание и насърчаване на родителите за необходимостта от профилактични прегледи, в т.ч. и на зрението, в периода на ранна детска възраст.	Увеличен брой проведени профилактични прегледи; Увеличен брой прегледи на зрението	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	НСОПЛ	НСОРБ; РЗИ; НЦОЗА; МЗ; НМЗМ
1.4. Проследяване на растежа и хранителния статус на всички деца в периода на ранното детство, с цел превенция на наднорменото тегло и затлъстяването	1.4.1. Обсъждане на унифицирани показатели за оценка на антропометричен и хранителен статус при деца и добавяне на Индекс на телесна маса (ИТМ) като автоматична функция от тегло и ръст в НЗИС.	Създадена интердисциплинарна работна група; Добавен модул в НЗИС	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МЗ	МЗ; БПА; БАПЗГ; НЦОЗА
	1.4.2. Обучение на здравните специалисти, работещи в услугите за ОГРДВ относно проследяването на растежа и физическото развитие на децата.	Брой проведени обучения; Брой здравни специалисти, преминали курсове в рамките на продължаващо обучение	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	НЦОЗА и БАПЗГ	Услуги за ОГРДВ
1.5. Въвеждане на програми за патронажна грижа на	1.5.1. Разработване на национален модел за патронажна грижа за всички деца на възраст 0-3 г.	Приет национален модел с остойностяване от 2025 г.	В рамките на утвърдения бюджет на	МЗ, НЦОЗА	УНИЦЕФ

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

национално ниво			отговорните институции		
1.6. Насърчаване на кърменето и здравословното хранене на децата в периода на ранното детство, в т.ч. храненето на деца с хронични заболявания и деца в риск	1.5.2. Обсъждане на възможностите за гарантиране на устойчивост на пилотна услуга за бременни и деца до 2 г. чрез подкрепа на съществуващите два центъра в София и Пловдив в рамките на национален модел за патронажна грижа	Брой проведени срещи и дискусии; Извършен анализ; Изготвени предложения	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	НЦОЗА	МЗ, МТСП, Общини, Тръст за социална алтернатива
	1.6.1. Насърчаване на лечебните заведения с родилни отделения за развиване на дейности по обучение, насърчаване и подкрепа на кърменето.	Дейности и инициативи за насърчаване на кърменето в ЛЗ с родилни отделения; Брой ЛЗ с функциониращи програми в подкрепа на кърменето.	В рамките на утвърдените бюджети на лечебните заведения и НЦОЗА.	МЗ, НЦОЗА	Експертни съвети към МЗ, БЛС, БПА, ЛЗ за родилна помощ, НПО.
	1.6.2. Обучения за медицински специалисти в лечебни заведения за доболнична и болнична помощ, услуги за ОГРДВ, социални услуги, здравни медиатори и др. за насърчаване и подкрепа на кърменето	Брой специалисти, преминали курсове за продължаващо обучение по въпросите на кърменето.	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	НЦОЗА; Съсловни организации на лекари и специалисти по здравни грижи	МЗ, МОН, Медицински университети, ОПЛ, НПО, УНИЦЕФ, АГ болници, съсловни организации, Национална асоциация „Подкрепа за кърмене“, Българско дружество по детска гастроентерология, хепатология и

Годишен план за насърчване на ранното детско развитие
2024

					хранене, доставчици на социални услуги
1.6.3. Образователни програми и кампании, работа с общностите и родителите	Брой родители, достигнати през образователни програми и кампании	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	НЦОЗА, УНИЦЕФ, Съсловни организации на лекари и специалисти по здравни грижи	МЗ, МОН, ОПЛ, НПО, УНИЦЕФ, АГ болници, съсловни организации, Национална асоциация „Подкрепа за кърмене“, Българско дружество по детска гастроентерология, хепатология и хранене, доставчици на социални услуги	
1.6.4. Провеждане на обсъждания и изготвяне на предложения за мерки относно осигуряване на храненето на деца с хронични заболявания според специфичните потребности	Проведени обсъждания; Изготвени препоръки за мерки	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МЗ	НЦОЗА, Българско дружество по детска гастроентерология, хепатология и хранене, НПО	
1.6.5. Осигуряване на подкрепа за нормален хранителен статус чрез	% деца семейства в неравностойно положение с	АСП по Програмата за	АСП	МЗ, НПО	

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

	предоставяне на храни на семейства с деца в неравностойно положение	осигурено адекватно за възрастта хранене	храни и основно материално подпомагане 2021 – 2027 г.		
1.7. Ангажиране на здравни медиатори в дейностите по промоция на здраве на децата и семействата от уязвими групи	1.7.1. Професионално развитие на здравните медиатори чрез обучение по насърчаване на здравословен начин на живот и ограничаване на рисковите фактори за здравето на децата и семействата от уязвими групи	Проведени обучения; Брой обучени здравни медиатори	В рамките на утвърдените бюджети на МЗ и РЗИ.	Здравни медиатори, общини, РЗИ	МЗ, НМЗМ, НЦОЗА, БЛС съвместно с БПА и други медицински дружества, ЛЗ, НПО, БЧК и др.
	1.7.2. Провеждане на информационни и други дейности по насърчаване на здравословен начин на живот и промоция на здраве на децата и семействата от уязвими групи.	Брой здравно-промотивни дейности сред уязвими общност; Брой обхванати лица	В рамките на утвърдените бюджети на МЗ, РЗИ и одобрените със ЗДБРБ за 2024 г. средства за делегираните от държавата дейности	Здравни медиатори, РЗИ, общини.	МЗ, НЦОЗА, Национална мрежа на здравните медиатори.
1.8. Междусекторно сътрудничество за насърчаване на здравословен начин на живот, формиране на здравна култура и ограничаване влиянието на рисковите фактори за здравето	1.8.1. Подготовка за проучване и анализ на употребата на електронни устройства с екрани в домашна среда и в услуги за ОГРДВ, с оглед ограничаване на вредното им въздействие върху ранното детско развитие	Изготвено техническо задание за анализ	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МЗ, МОН	НЦОЗА, университети
	1.8.2. Кампания за информиране на родителите и специалистите, работещи с деца и семейства, за здравния риск при използването на електронните устройства с екрани, свързан с ранното детско развитие	Бр. проведени инициативи; Брой достигнати лица	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МЗ, МОН	НЦОЗА, НПО

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

	1.8.3. Разширяване на обхвата на здравните дейности, осъществявани в детските градини и други услуги за деца, с акцент върху здравно-промотивните дейности, превенция на хроничните заболявания и оказване на помощ при спешни състояния.	Актуализирана нормативна уредба за дейността на здравните кабинети; Разработени методически ръководства; Разработени учебни програми;. Проведени обучения; Обучени медицински специалисти.	В рамките на утвърдените бюджети на МЗ, НЦОЗА, общини, услуги за ОГРДВ, социални и интегрирани здравно-социални услуги.	МЗ, МОН, МТСП, ММС	Общини, НЦОЗА, БЛС, БПА, АСП, експертни съвети, НПО
	1.8.4. Създаване на механизъм за координация и взаимодействие между медицинските и други специалисти в лечебните заведения в системата на здравеопазване, здравните кабинети и специалистите от социалните и интегрираните здравно-социални услуги за деца и семейства.	Разработен механизъм за координация и междусекторно взаимодействие	В рамките на утвърдените бюджети на отговорните институции.	МЗ, МТСП, ДАЗД, АСП	МОН, РЗИ, РУО, РДСП, БЛС съвместно с НСОПЛБ, БПА и други медицински дружества, общини, доставчици на социални услуги
Област на въздействие „Ранно учене, образование и грижи в ранна детска възраст“					
2.1. Осигуряване на подкрепа за подобряване на ранното учене и грижата за деца в ранна детска възраст	2.1.1. Разработване на предложение за стандарти за ранно детско развитие	Изготвено предложение за стандарти	От бюджета на МОН (20 000 лв.)	МОН, МЗ	МТСП, РУО, услуги за ОГРДВ, УНИЦЕФ, НЦОЗА
	2.1.2. Разработване на предложения за въвеждане на базирани на научни данни национална рамка и стандарти за качество на услугите за образование и грижа за децата от тяхното раждане до започване на училищното образование.	Изготвени предложения за нормативни промени, въвеждащи съвременни изисквания към доставката на услуги за образование и грижа в ранна детска възраст, базирани на стандартите за качество на	Техническа помощ от ЕК: общ бюджет от 410 000 евро до 2026 г.	МОН, МЗ	НЦОЗА, МТСП, общини

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

		услугите.			
	2.1.3. Засилване ролята на образователните политики и практики в ранното детско развитие при съхраняване на гаранциите за здравето на децата	Анализ на актуалното състояние и нормативната уредба; Изготвени предложения за нормативни промени	В рамките на бюджета на отговорните институции	МОН, МЗ	МТСП, НЦОЗА и други заинтересовани страни
	2.1.4. Осигуряване на подкрепа за прилагане и споделяне на опит на иновативни практики в детските градини	Брой обхванати детски градини	От бюджета за Национални програми за развитие на образованието за 2024 г.: 600 000 лв.	МОН	Детски градини
2.2. Осигуряване на достатъчен брой квалифицирани специалисти за работа в услугите за ОГРДВ	2.2.1. Квалификация на педагогически и непедagogически специалисти в рамките на процедура „Обща и допълнителна подкрепа на личностното развитие в предучилищното образование“	Брой обхванати специалисти	ПО 2021-2027 г. Индикативно до края на 2024 г.: 225 000 лв.	МОН	РУО, детски градини, училища
	2.2.2. Провеждане на серия дискусии с деканите на педагогическите и медицинските факултети относно подготовката на специалистите в системата на ОГРДВ и необходимостта от осъвременяване на академичните специалности, с включване на компетенции, свързани с ОГРДВ	Брой проведени дискусии; брой обхванати университети	От бюджета на МОН: 20 000 лв.	МОН	Педагогически и медицински факултети
	2.2.3. Изготвяне на предложения за подобрения в учебни планове и програми за базово образование и продължаваща квалификация на педагогическите и непедagogическите специалисти в услугите за ОГРДВ	Брой изготвени предложения	В рамките на утвърдените бюджети на университетите	Университети, подготвящи педагогически и непедagogически	МЗ, НЦОЗА, МОН, общини

Годишен план за насърчване на ранното детско развитие
2024

				специалисти	
	2.2.4. Планиране (вкл. остойността) и организиране стартирането на 1-годишна продължаваща квалификация на непедагогическите специалисти в услугите за ОГРДВ.	Изготвен план	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	Университети, подготвящи педагогически специалисти, БЧК, НЦОЗА	МОН, общини
	2.2.5. Назначаване на допълнителни педагогически и непедагогически специалисти за осигуряване на подкрепа на личностното развитие	Брой назначени специалисти	ОПНОИР, ПО 2021-2027 г.; Индикативно до края на 2024 г.: 12 000 000 лв.	МОН	Общини, услуги за ОГРДВ
	2.2.6. Извършване на анализ и оценка на необходимия брой педагогически и непедагогически специалисти за услуги за ОГРДВ в периода до 2030 г.	Извършена оценка	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МОН, МЗ, НЦОЗА	МФ
2.3. Обезпечаване с обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в системата за ОГРДВ	2.3.1. Повишаване на достъпа до образование и участието на децата със СОП чрез въвеждане на средства за допълваща и алтернативна комуникация (ДАК) в образователната система	Брой обхванати деца	Бюджет на УНИЦЕФ в рамките на проект „Глас за всяко дете“	УНИЦЕФ, РЦПППО-София-град	РЦПППО
	2.3.2. Осигуряване на професионална подкрепа на специалисти и учители, работещи с деца със СОП и средства за ДАК чрез създаване на професионални общности за подкрепа и взаимно учене.	Брой обхванати специалисти	Бюджет на УНИЦЕФ в рамките на проект „Глас за всяко дете“	УНИЦЕФ, РЦПППО-София-град	РЦПППО
	2.3.3. Създаване на Национален екип от обучители за ДАК	Брой обучени специалисти	Бюджет на УНИЦЕФ в рамките на проект „Глас за всяко дете“	УНИЦЕФ	УНИЦЕФ, Фондация „АСИСТ-Помагачи технологии“

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

	2.3.4. Извършване на анализ относно функционалното пространство и разпределение в услугите за ОГРДВ, така че да осъществяват реално приобщаване на децата със СОП	Извършен анализ	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МОН	Общини
	2.3.5. Обсъждане на предложение за съотношение дете-възрастен в услугите за ОГРДВ, с което да се оптимизират възможностите за насърчаване на ранното детско развитие	Предложение за нормативни промени	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МОН	МЗ, РУО, общини
2.4. Осигуряване на ефективни програми за ранно образование за деца от малки населени места и маргинализирани общности	2.4.1. Подготовка за създаване на кътове за ранно детско развитие в малки населени места през читалищата, културни институции и общински структури, които много често са единствените налични места като материална база, с цел усвояване на български език и подготовка за постъпване в образователната система.	Брой проведени работни срещи и дискусии	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МК, общини	МОН, фондация „За децата в риск по света“
	2.4.2. Изготвяне на картографиране на малки населени места през читалищата, културни институции и общински структури, с цел установяване на добри практики за подкрепа на ранното детско развитие в малки населени места и маргинализирани общности	Извършено картографиране	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МОН, МК, фондация „За децата в риск по света“	Общини

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

2.5. Подпомагане на родителите да осигурят възможности за ранно учене и стимулираща детското развитие домашна среда.	2.5.1. Въвеждане на програма, която да се изпълнява в социалните услуги, насочена към подкрепа на ранното учене на децата в домашна среда, отзивчиви родителски грижи и положително взаимодействие на родителите с деца в ранна възраст.	Приети методически указания за предоставяне на услугата; Приет стандарт за финансиране на услугата.	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	АСП	МОН, общини, доставчици на социални услуги
2.6. Разширяване обхвата на ОГРДВ чрез насърчаване и подобряване на взаимодействието между здравната, образователната, социалната и други системи	2.6.1. Насърчаване на партньорството с родителите за промяна на нагласите към образованието и формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното образование	Брой включени родители - 2000	Проект „Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование“. Индикативно до края на 2024 г.: 96 000 лв.	Детски градини, училища	МОН, РУО
2.7. Въвеждане на съвременни изисквания за физическата среда в услугите по ОГРДВ	2.7.1. Преразглеждане на Наредба № 24 от 10.09.2020 г. за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие	Актуализирана Наредба № 24	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МОН	МЗ
Област на въздействие „Закрила на детето, сигурност и безопасност“					
3.1. Подкрепа на биологичните семейства с цел превенция на	3.1.1. Изготвяне на анализ на причините за предприемане на мерки за закрила на детето, съгласно чл. 25 от Закона за закрила на детето	Изготвен анализ	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните	АСП	МЗ, МТСП

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

изоставянето на деца			институции		
	3.1.2. Обсъждане на предложения за ограничаване на престоя на деца до 3 г. възраст, които са изоставени в лечебни заведения и за които няма възможност да се осигури грижа в семейна среда (чрез мерки по ЗЗД за настаняване в семейство на роднини и близки или приемно семейство)	Разработено предложение за нормативна промяна	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МТСП	АСП, МЗ, ДАЗД, общини, доставчици на социални услуги
	3.1.3. Създаване на междусекторни екипи за идентифициране рискове от раздяла на детето от семейството и оказване на подкрепа на семейството	Брой квалификационни програми за подготовка на междусекторни екипи, които да работят с общности и семейства в риск от раздяла; Регламент за работата на междусекторните екипи за превенция на раздялата на деца от техните семейства.	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	АСП	МТСП, МЗ, МОН, ДАЗД, общини, доставчици на социални услуги
3.2. Подобряване на системата за регистриране на случаи на насилие над деца и на услугите за закрила на децата - жертви на насилие	3.2.1. Разработване на подходящи индикатори за събиране на достатъчни и надеждни данни за случаи на насилие от и между деца	Разработени и въведени в практиката унифицирани индикатори за събиране на данни	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	ДАЗД	АСП, МОН, МЗ, МВР, МП, НЦОЗА
	3.2.2. Разработване и прилагане на национална програма за интегрирано предоставяне на подкрепа на деца и/или лица пострадали от насилие	Апробиран и документиран модел за интегрирано предоставяне на подкрепа на деца жертви и свидетели на насилие и техните родители; Брой подкрепени деца: 290; Брой подкрепени родители: 245; Брой обучени специалисти: 150	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МТСП	МВР, МП, МЗ, МОН, АСП, АКСУ, ДАЗД, УНИЦЕФ, НПО и общини
	3.2.3. Обучение на медицинските	Брой проведени обучения - 2.	В рамките на	НЦОЗА	МЗ, ДАЗД, РЗИ,

Годишен план за насърчване на ранното детско развитие
2024

	специалисти (лекари от извънболничната и болнична медицинска помощ, медицински сестри, включително работещи в здравните кабинети в детските заведения и училищата) по програми за продължаващо обучение, насочени към превенция на насилието над деца през призмата на РДР.	Брой обучени специалисти -30.	утвърдения бюджет на отговорната институция		БЛС, БАПЗГ.
3.3. Закриване на оставащите Домове за медико-социални грижи за деца (ДМСГД)	3.3.1. Функциониране на Съвет за подпомагане на процеса по извеждането на децата, настанени в последните 4 дома за медико-социални грижи за деца и затваряна на входа към тях като експертно консултативно звено към министъра на труда и социалната политика	Брой закрити ДМСГД	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МТСП	МЗ, ДАЗД, АСП, НПО
	3.3.2. Дейности за преодоляване на трудностите в процеса по извеждането на децата, настанени в ДМСГД, чрез методически насоки, разширяване на мрежата от услуги за подкрепа и алтернативна грижа, включително приемна грижа за деца с увреждания	Брой изведени деца; Брой утвърдени приемни семейства, заявили възможност да полагат грижи за деца с увреждания	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	АСП	МТСП, МЗ, ДАЗД, общини, доставчици на социални услуги, УНИЦЕФ, НПО
3.4. Повишаване на капацитета и регулярна подкрепа на специалистите, работещи с деца в ранна възраст и техните семейства	3.4.1. Подобряване на капацитета на служителите от отдели „Закрила на детето“ към ДСП (в т.ч. провеждане на обучения, супервизия)	Проведени обучения: 20	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	АСП	МТСП, ДАЗД, МП, ЦРЧРРИ към МТСП, НПО
Област на въздействие „Социална закрива и подкрепа за родителството“					

Годишен план за насърчаване на ранното детско развитие
2024

4.1. Осигуряване на ефективна социална закрила за семейства с деца в ранна възраст за намаляване на детската бедност и социално изключване.	4.1.1. Анализ и измерване на ефективността и въздействието на социалните плащания, трудовата заетост и нивото на образование на родителите върху детската бедност	Публикуван анализ	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	АСП	МТСП, МОН, МЗ, ДАЗД
	4.1.2. Обсъждане на мерки за развиване на жилищната политика по начин, който осигурява нейната ефективност и подкрепя децата и семействата	Брой предприети мерки	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МРРБ	Общини, МТСП, АСП
	4.1.3. Промени в нормативната уредба в областта на предоставянето на семейни помощи за деца	Брой променени нормативни актове: 2	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	МТСП	МОН, АСП
4.2. Подкрепа на родителите и децата в периода на ранното детство за развиване и подобряване на родителските умения.	4.2.1. Разгръщане на мрежа от услуги с национално покритие, които да предоставят навременна и качествена семейно-ориентирана подкрепа, вкл. разширяване на мрежата от услуги за ранно детско развитие чрез процедура „Бъдеще за децата“ (дейностите по операцията попадат в обхвата на различни приоритетни области, в т.ч. в сферата на ранно детско развитие, ранна детска интервенция, образование, здравеопазване и т.н.)	Брой подкрепени деца под 18 г. – 22 800	ЕСФ+/ПРЧР 2021-2027 (по процедура „Бъдеще за децата“): 38 000 000 лв.	МТСП/УО на ПРЧР 2021-2027	Общини, НПО, АКСУ
	4.2.2. Представяне на модела за услуги „Сигурен старт“ за подкрепа на родители за пълноценно развитие на децата във всички области на развитие и оценка на въздействието	Брой представяния Брой участници Брой заявени нови инициативи	В рамките на бюджета на фондация „Лале“	Фондация „Лале“	

Годишен план за насърчване на ранното детско развитие
2024

	4.2.3. Изготвяне на анализ на социалните услуги за дневна и резидентна грижа, в които може да се предоставя заместваща грижа на семейства на деца със затруднения в развитието, с цел оказване на подкрепа при желание от страна на родителите, особено в случаите когато в семейството има и друго дете (напр. да отидат на почивка и др.).	Изготвен анализ	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	АСП	Общини, доставчици на социални услуги, МТСП
	4.2.4. Подкрепа, консултиране и информиране чрез Националната телефонна линия за деца 116 111, вкл. консултиране и подкрепа на непълнолетни при случаи на ранна бременност, ранно майчинство и ранно съпружеско съжителство; консултиране и подкрепа на родители/лица, полагащи грижи за деца в ранна възраст	Брой проведени консултации; Брой подкрепени лица	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	ДАЗД	АСП, органи за закрила
Област на въздействие „Ранна детска интервенция“					
5.1. Въвеждане на национална скринингова програма за проследяване на здравето и развитието на всяко дете и при необходимост насочване към подходящи услуги	5.1.1. Анализ на съществуващи практики за оценка на детското развитие по възрасти и етапи и подготовка за въвеждане на скрининг чрез стандартизиран инструмент на всички деца поне веднъж през първата и веднъж през втората година	% деца с извършен скрининг чрез стандартизиран инструмент	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МЗ, МОН	НЗОК, НПО, НЦОЗА
	5.1.2. Улеснен достъп до съвременна диагностика (МРТ, генетика) при деца	Брой заплатени от НЗОК генетични изследвания и МРТ на деца	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	НЗОК	НПО

Годишен план за насърчване на ранното детско развитие
2024

5.2. Изграждане на система за ранна детска интервенция	5.2.1. Изготвяне на пътна карта за въвеждане на система за ранна детска интервенция	Изготвена пътна карта: 1	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	УНИЦЕФ	МЗ, МОН, МТСП, ДАЗД, НЦОЗА, НПО, общини
	5.2.2. Разработване и прилагане на Национална програма „Социални услуги за ранна детска интервенция“	Разработена Национална програма „Социални услуги за ранна детска интервенция“	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция и при възможност допълнително финансиране от ПРЧР 2021-2027	МТСП, ДАЗД, АСП, АКСУ	Общини, доставчици на социални услуги, УНИЦЕФ, НПО
	5.2.3. Разработване и прилагане на междуинституционален механизъм за взаимодействие, за ефективно функционираща система за ранна интервенция, вкл. механизми за насочване от здравната система към социалните услуги за РДИ и за преход от социалните услуги към услугите за ОГРДВ	Разработен междуинституционален механизъм за ефективно функционираща система за ранна интервенция – 1	В рамките на утвърдения бюджет на отговорните институции	МЗ, МТСП, НЦОЗА, МОН	БЛС, УНИЦЕФ, РЗИ, областни администрации, общини, НПО, съсловни организации на ОПЛ, педиатри, ЛЗ за извънболнична и болнична помощ
	5.2.4. Осигуряване на надеждни данни за развитието на децата в ранна възраст, нуждаещи се от ранна интервенция	Изготвена рамка с индикатори за националната система за ранна интервенция	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	НСИ	НЦОЗА, Институции с налични информационни системи
5.3. Развитие на компетентностите на	5.3.1. Въвеждане на квалификационни програми за осигуряване на обучени	Въведени квалификационни програми	В рамките на утвърдения	Университети, УНИЦЕФ	МОН, МТСП, НЦОЗА и др.

Годишен план за насърчване на ранното детско развитие
2024

работната сила в секторите здравеопазване, образование и социални дейности, във връзка с ранната детска интервенция	специалисти в сферата на ранната детска интервенция		бюджет на отговорните институции		
	5.3.2. Повишаване квалификацията на общопрактикуващите лекари/педиатри, по въпросите на диагностика на развитието и разстройства на развитието и поведението с цел ранно откриване на отклонения и насочване към ранна интервенция	Брой проведени обучения	В рамките на утвърдения бюджет на отговорната институция	НЦОЗА	МЗ, БЛС, БЛС съвместно с НСОПЛБ, БПА и други медицински дружества, МУ